

گفت و گو با علیرضا قزوه

باقرزاده در اخلاق سرآمد بود

خدیجه زمانیان

* خاطراتی با استاد

استاد باقرزاده را در سفرهایی که به مشهد داشتم، ملاقات کردم و اولین بار در سفری بود به نیشابور. ۱۵ سال پیش همراه با استاد باقرزاده، استاد صاحبکار و استاد قهرمان و بزرگان دیگر شعر خراسان بامینی بوس از مشهد به نیشابور رفتیم. در مینی بوس محفل شعر خوانی راه انداختیم و چیزی که برایم جذاب بود روحیه خوب و سرزنده ایشان بود. آخرین بار هم دو ماه پیش بود که به مشهد آمدم و محمد نیک به من اطلاع دادند که حال استاد مساعد نیست و ما به ایشان سر زدیم و ایشان باروی خوش از ما استقبال کردند. در منزل ایشان هم شعر خواندیم. من شعر خوانی ایشان را ضبط کردم. اثری از خودشان را به من هدیه دادند و دور همی شاعرانه خوبی بود. به طور کلی روحیه مهربانی داشتند. از دوستان شنیده بودم استاد کارهای عام المنفعه و خدمت رسانی خوبی هم به مردم مستضعف و محرومان داشته اند و به دلیل شرایط اقتصادی خوبی که داشتند به خیلی از جوان ها کمک کرده اند و شرایط کار را برای آن ها فراهم کرده اند و چون فرد متمولی بوده چند مدرسه و خوابگاه دانشجویی ساخته بودند. به هر حال چون شاعران معمولاً متمول نیستند، وقتی امثال استاد باقرزاده فعالیت های خیرخواهانه انجام می دهند باعث دلگرمی دیگران می شود.

* حلقه شاعران نامدار خراسان

استاد علی باقرزاده در شمار شاعرانی بود که هم به لحاظ اخلاقی سرآمد بود و هم اشعار بسیار ناب و محکمی داشت. او یکی از برجسته ترین قطعه سرایان ایران بود و قطعه های او همه را به یاد بزرگانی مثل ابن یمن می انداخت. هر چند ایشان در غزل هم نمونه کارهای خوبی داشتند. به هر حال شعر خراسان همیشه شعر مشهور و یکی از جدی ترین شاخه های شعر کشور بوده و همیشه بزرگانی داشته است و در هیچ دوره ای نبوده که خراسان از پهلوانان و بزرگان ادب بی بهره باشد. از گذشته دور تا امروز حلقه شاعران نامدار خراسان جزو بهترین و سالم ترین حلقه های شعری بوده است که استاد فرخ، استاد کمال، استاد قهرمان، استاد شفیعی کدکنی، غلامحسین یوسفی و ... هم بخشی از این بزرگان بودند و اتفاقاً رهبر معظم انقلاب هم همیشه افتخار می کنند در این انجمن ها رفت و آمد می کردند، انجمنی که متشکل از بزرگان و انسان های پاک بود که همگی آن ها ادیب و اهل دل بودند که دل به فضاهای دنیایی نداشتند و شعر را به خاطر شعر می خواستند. برخی از آنها انسان هایی اهل مبارزه بودند. استاد

۱۹ آذر همین امسال بود که شعر خراسان یکی از بزرگان این عرصه را از دست داد. علی باقرزاده معروف به بقا از شاعران نامدار و پیشکسوت استان خراسان، متولد سال ۱۳۰۸ هجری شمسی و اصالتاً، اهل یزد بود. او از ۱۰ سالگی شعر می سرود و می نوشت. روزگار، او را به همراه خانواده اش به خراسان کشاند و ساکن مشهد شد. به دلیل علاقه اش از همان ابتدا وارد جمع های شاعرانه مشهد شد. استادانی مانند: محمد تقی ادیب نیشابوری، بدیع الزمان فروزانفر، مجتبی مینوی، سعید نفیسی و قاسم رسا، از جمله افرادی بودند که علی باقرزاده توفیق یافت تا در محضر آنان شاگردی کند.

او در مشهد و به همراه بزرگانی از ادبیات فارسی مانند ذبیح الله صاحبکار، غلامرضا قدسی، احمد کمال پور، محمد قهرمان، مهدی اخوان ثالث و محمدرضا شفیعی کدکنی، جمعی فرهیخته را پدید آورده بودند که رهبر معظم انقلاب اسلامی بارها از این جمع فرهیخته و ادیب، سخن به میان آورد و آن را ستوده اند.

دو تن از این جمع، یعنی مهدی اخوان ثالث و محمدرضا شفیعی کدکنی، چند دهه پیش و پس از بالیدن و به ثمر نشستن، از خراسان کوچ کردند و مقیم تهران شدند؛ اما پنج تن دیگر، در خراسان ماندند و چراغ ادبیات فاخر آن دیار را روشن نگاه داشتند.

شاعری که آثاری مانند «لطیفه هادر تاریخ و ادب»، «حکایت ها و لطیفه ها»، «ده مقاله»، «۲۱ مقاله»، «ترجمه منظوم چهل حدیث رضوی»، «نسیمی از دیار خراسان»، «یاد مادر»، «بزم محبت» و «زال بقا» از او به یادگار مانده است. البته عمده شهرت مرحوم باقرزاده در قطعه سرایی بود.

به مناسبت چهلمین روز از درگذشت این شاعر با علیرضا قزوه به گفت و گو نشستیم و درباره شعر و شخصیت این شاعر صحبت کرده ایم.

آقا هر زمان که به مشهد سفر می کردند، خود رو و راننده ای دنبال ایشان می فرستادند تا دیداری داشته باشند یا اگر مدت اقامت آقا در مشهد کوتاه بود حتما تماس می گرفتند و احوال ایشان را به صورت تلفنی جویا می شدند.

استاد باقرزاده از این ارتباط رهبر و حس ایشان مشعوف بود و می گفت: با اینکه آقا اشتغال های زیادی دارند اما ما را به عنوان دوست رها نکرده اند. ایشان نظرات آقا را هم در نقد اشعار شاعران قبول داشتند. حتی شاعرانی مثل استاد صاحبکار و قهرمان همه بالاتفاق می گفتند: «نقد های سید علی آقا نقد محکمی است و آقا با دانش نقد می کنند.»

البته خود من هم شاهد این تسلط آقا بر نقد شعر هستم. من بیش از ۲۰ سال در جلسات شعری شاعران و دیدار آن ها با حضرت آقا حضور داشته و دیده ام که ایشان در سال های متمادی به نکته های ظریفی اشاره می کنند و ظرافت های ادبی را رعایت می کنند.

به هر حال همه این شاعران از دوستان قدیم آقا بودند و مقام معظم رهبری از دوران جوانی به این حلقه های شعری و جلسات رفت و آمد می کردند و این نقدها را شنیده بودند. ضمن اینکه ایشان به هر حال مطالعات فقهی داشتند و نقدی که ایشان بر شعرها دارند نقد علمایی است که ریشه در مطالعات دینی و فقهی دارد. خلاصه اینکه دوستی بین مقام معظم رهبری و استاد باقرزاده دوستی دو طرفه ای بود که در همه این سال ها دوام داشته و همیشه که آقا به مشهد مشرف می شدند این دوستان را فراموش نکردند و در اوج شلوغی کارشان هم آن حلقه ادبی را شکل دادند و هر کدام از این بزرگواران که فوت کردند برای آن ها پیام داده.

* راز ماندگاری شاعران

همه این شاعران، شاعران قابل احترامی بودند. نیک بودند و یاد و نام نیک از خودشان به یادگار گذاشته اند که به معنی واقعی کلمه به ادب فارسی احترام گذاشتند و خدمت کردند و آقای باقرزاده یکی از این بزرگان بود.

استادانی مثل استاد کمال، صاحبکار، قهرمان، کمال پور و غلامرضا قدسی اهل مبارزه بودند. بعد انقلاب هم شعر می گفتند اما شعرهای آن ها شعرهای شاعران آزادمرد و آزاده بوده که به دنبال مدح حکومت و قدرت نبودند.

همه آن ها در فضاهای مردمی حرکت کردند و به مردم بسیار نزدیک بودند. حتی استاد باقرزاده با وجود ثروتی که در اختیار داشته است اما فریفته ثروت نبود. انسانی بود که کمک های مردمی زیادی داشته است و راز ماندگاری این شاعران هم همین است که به دنبال این نبودند که به عنوان شاعر انقلاب مطرح شوند همه این ها اهل خلوت بودند و اهل جلوت و نشان دادن نبودند. به همین دلیل بسیاری از اشعار مرحوم باقرزاده هیچ وقت از رسانه ها پخش نشد و به دنبال این نبود که در کنگره ها و جمع های ادبی شرکت کند. همه این ها ویژگی های ساده ای نیست و راز ماندگاری آن ها هم همین است.

باقرزاده هم شخصیتی بود که در همین فضا و حلقه رشد کرده بود و اشعار او در همین جمع نقد می شد.

او آخرین این حلقه بود، حلقه ای که بر شعر جوان خراسان تاثیر گذاشت؛ نسلی که نسل اول شعر انقلاب بود و حتی پیش از انقلاب هم به عنوان شاعران مبارز فعالیت می کردند. استاد باقرزاده از شاعرانی نبود که اهل هیاهو باشد و یا بخواهد خودش را مطرح کند. او علاقه نداشت در همه کنگره ها شرکت کند البته من از ایشان خواستم امسال برای دیدار مقام معظم رهبری و جلسات دیدار رهبر معظم با شاعران به تهران بیایند که قرار شد در صورتی که حالشان خوب باشد بیایند اما این اتفاق رخ نداد و من وقتی خبر درگذشت ایشان را شنیدم بسیار متأثر شدم.

* احساس رهبر انقلاب به استاد علی باقرزاده

رهبر معظم انقلاب برای استاد باقرزاده احترام خاصی قائل بودند. به هر حال ایشان از نظر سنی از آقا بزرگتر بودند و دوستی دیرینه ای بین این دو برقرار بود.